

Ako chápe Cirkev konzervativizmus?

Redakcia

14. mája 2019 ✝ Cirkev ✝ Konzervativizmus

Pod pojmom konzervativizmus sa väčšinou v rámci politickej filozofie rozumie ten spôsob myslenia o politike, kultúre, spoločnosti a náboženstve, ktorý vznikol ako kresťanská reakcia na udalosti Francúzskej revolúcie. Tento text akceptuje práve túto definíciu a iné ideové smery, ktoré používajú termín „konzervativizmus“ voľne a nahodilo pre označenie akéhokoľvek tradicionalizmu na planéte neberie do úvahy.

Konzervatívne myslenie sa muselo vysporiadať s novovzniknutou situáciou existencie sekulárneho, novopohanského štátu. Pre katolíkov to znamenalo, že ideové zoskupenie, túžiace po ich skaze, sa rozšírilo o ďalšieho agresívneho člena, v zmysle uchovania kresťanstva ešte horšieho, ako boli predchádzajúci revoluční heretici.

Keďže Francúzska revolúcia nebola prvou revolúciou, ktorú musela Cirkev absolvovať, bolo by vhodné rozlišovať medzi katolíckou tradíciou vo vierouke, myšlienkovou reakciou na protestantskú revolúciu a konzervativizmom. Genézu uchovávaného, reakčného myslenia v Cirkvi by sme potom mohli rozdeliť na:

- vieroučnú tradíciu, čiže permanentný boj s herézou od vzniku kresťanstva;
- protireformáciu, čiže boj s protestantskou revolúciou a
- konzervativizmus, čiže reakciu na Francúzsku revolúciu.

Klement XII.

Celé 18. storočie dozrievala doba pre revolúciu a bezuzdný racionalizmus kombinovaný s tajnými spoločnosťami ani nemohol dospieť inam, než k brutálnemu protikresťanskému krviprelievaniu. Bystré oko Ríma už v prvej polovici 18. storočia postrehlo nebezpečenstvo, ktoré sa vynorilo po roku 1717, keď bola v Anglicku po prvý krát oficiálne ustanovená prvá slobodomurárska lóža. Pápež Klement XII. reagoval na toto nebezpečenstvo v roku 1738 bulou *In eminenty*, kde píše:

„Dopočuli sme sa už, že široko ďaleko a zo dňa na deň silnejú niektoré spoločnosti, spolky, jednoty, zhromaždenia, lóže a pokútne schôdzky, známe pod menom slobodných murárov ich zlá povest' sa tak rozšírila, že už pred časom došlo v mnohých krajinách k odsúdeniu menovaných spoločností svetskou mocou a k ich prezieravému potlačeniu, pretože ukladajú o bezpečnosť štátov.“

Nasleduje absolútny zákaz členstva v lóži pre každého katolíckeho kresťana s nevyhnutnosťou exkomunikácie. Platnosť tohto nariadenie nikdy nebola a ani nemôže byť zrušená, vzhľadom na sústavnosť a kontinuitu odsúdenia slobodomurárstva všetkými pápežmi 18., 19., a prvej polovice 20. storočia.

Nás obzvlášť zaujímajú slová o úkladoch proti bezpečnosti štátov. To, čo sa možno niekomu v roku 1738 zdalo prehnané hodnotenie, sa ukázalo ako veľmi mierne v porovnaní s realitou roku 1789. Rím

s mimoriadnym predstihom rozpoznal nebezpečenstvo tzv. osvietenstva, deizmu a racionalizmu pre spoločnosť. Samozrejme nemôžeme tu hovoriť ešte o konzervatívnom postoji, pretože tento termín sme vyhradili pre reakciu na revolúciu vo Francúzsku. Rozpoznanie zla nám však ukazuje, že to bola práve Cirkev, ktorá mala najlepšie informácie a najlepšie prostriedky na uzdravenie. Nástupca Klementa XII. pápež Benedict XIV. potvrdil zákaz členstva v lóžach a varoval pred následkami. Svetská moc vo svojej skazenosti a naivite (panovníci samotní vstupovali do lóží) však, na vlastnú škodu, hlas Cirkvi nepočúvala.

Francúzska revolúcia

Francúzska revolúcia predstavovala zásadnú výzvu pre Cirkev v dvoch bodoch: jednak svojou protikresťanskou brutalitou a za druhé spochybnením spoločenského poriadku založeného na kresťanskom náboženstve a ľudskej prirodzenosti. Na brutalitu Cirkev reagovala odporom, odsúdením a mučením, na ideologickú diverziu reagovala hlbším myšlienkovým spracovaním týchto dejinných podnetov vo forme sociálneho učenia Cirkvi. Sociálne učenie Cirkvi nevzniklo, ako sa mnohí mylne domnievajú, vydaním encykliky Leva XIII. Rerum novarum a vznikom tzv. robotníckej otázky. Sociálnym učením Cirkvi sa nazývajú všetky časti cirkevného Magistéria týkajúce sa primárne spoločenského, politického a hospodárskeho života. Nás bude predovšetkým zaujímať tá časť tohto učenia, ktorou je reakcia pápežov na revolučné udalosti vo Francúzsku a ich následky.

Nebudeme sa zaoberať ani osobami v konzervatívnom katolíckom myslení najpovolanejšími, akými boli Joseph de Maistre, Louis de Bonald, Rivarol, René de Chateaubriand a ďalší, ktorí samozrejme predstavujú v porevolučnej situácii myšlienkový predvoj, v zmysle budúcej filozofie konzervativizmu, avšak z hľadiska aplikácie týchto myšlienok v Cirkvi predstavujú, oproti okamžitej reakcii Cirkvi, až neskorší stav. Cirkev sa musela rozhodovať hneď, paralelne k udalostiam a preto budú jej reakcie, pri popise cirkevného konzervativizmu smerodajné.

Pius VI.

Pápežom, ktorému vpadla revolúcia priamo doprostred pontifikátu, bol Pius VI. Nie, že by pred Francúzskou revolúciou neboli problémy, skôr naopak. Udalosti, ktoré jej predchádzali, dávali tušiť aké skúšky Cirkev čakajú.

Ako prví zaútočili tzv. „osvietenský“ panovníci, ktorí sa podľa francúzskeho vzoru a galikanizmu dovoľávali moci nad Cirkvou vo svojich štátoch. Jozef II. inšpirovaný febronianizmom rušil kláštory a z kňazov chcel urobiť poslušných úradníkov štátu. Jozefov brat Leopold, budúci cisár, zavádzal podobné reformy v Toskánsku, spolu s niektorými „osvietenými“ biskupmi. Vydal tzv. dekréty Pistojskej synody, ktoré boli pápežom odsúdené v roku 1786. To všetko však v kontexte revolúcie vyznieva ako prechádzka v parku počas jarnej dažďovej prehánky.

Revolúcia presne vedela koho má zničiť, aby sa jej myšlienky ujali a upevnili. Nie je preto prekvapujúce, že čoskoro po prvých vraždách, rabovaniach a útekoch aristokracie, prišla na rad aj Cirkev. Udalosti sú známe a dobre popísané v katolíckych textoch (www.euportal.cz/Articles/7674-francuzska-revolucia-vrazdy-katolikov-a-prostitutka-v-notre-dame-matky-sa-museli-divat-na-masakrovanie-svojich-synov.aspx). Sústreďme sa preto na reakciu pápežskej kúrie.

Foto: Pius VI.

Zdroj: wikimedia.com

Pápež rozpoznal už v zárodku nezlučiteľnosť Francúzskej revolúcie s kresťanstvom. Akonáhle revolučná vláda prijala tzv. civilnú konštitúciu kléru, v skutočnosti schizmatickú a deštrukčnú politiku namierenú proti Cirkvi, Rím túto hneď odsúdil. To vyvolalo na strane revolúcie ešte väčšiu protikatolícku zúrivosť. Pápež však neustúpil. Bol si dobre vedomý, nielen ako hlava Cirkvi, ale aj ako vládca Cirkevného štátu, kde sú prirodzené hranice ľudskej slobody, ktorú hlásala revolúcia. Preto už v roku 1791, nedlho po zavedení civilnej konštitúcie vydal apoštolský list s názvom *Quod aliquantum*. V čase, keď aj mnohí budúci konzervatívci hľadali so sympatiami na revolučné udalosti, pápež jasne rozpoznal nastávajúce nebezpečenstvo. V liste sa píše:

„Nevyhnutným účinkom ústavy vyhlásenej Národným zhromaždením je zničenie katolíckeho náboženstva a zároveň neposlušnosť voči kráľom. Za týmto účelom zakotvuje ako právo človeka v spoločnosti, túto absolútnu slobodu, ktorá nielen, že zaručuje právo byť ľahostajným voči náboženským názorom, ale tiež udeľuje plnú licenciu k slobodnému mysleniu, hovoreniu a písaniu toho, kto si čo želá a dokonca aj v tlači; a aj tých najneusporiadanejších predstáv. Je to obľudné právo, o ktorom zhromaždenie tvrdí, že je výsledkom rovnosti a prirodzených slobôd všetkých ľudí.

Čo by už mohlo byť viac nerozumné, než aby sa medzi ľuďmi ustanovila táto rovnosť a táto nekontrolovaná sloboda, odporujúca všetkému rozumu, ktorým príroda obdarila človeka a ktorý ho odlišuje od zvierat?

Či nevaroval Boh človeka keď ho stvoril a umiestnil do Raja plného krásnych vecí, že zomrie ak bude jesť zo stromu dobra a zla? A neurčil týmto prvým zákazom aj hranice slobody? A či potom, ako človek neuposlúchol príkaz, čím vznikla vina, neposlal mu Boh nové prikázania skrze Mojžiša? A či napriek tomu, že dopustil slobodnú voľbu človeka medzi dobrom a zlom, neposkytol mu Boh prikázania a zákazy, ktoré by ho mohli zachrániť „ak ich bude dodržiavať?“ ...

Kde je teda táto sloboda myslenia a konania, ktorú Národné zhromaždenie udeľuje človeku v spoločnosti ako nepopierateľné prirodzené právo? Je tento vynález správny a taký, že nie je v rozpore s právom Najvyššieho Stvoriteľa, ktorému dlžíme našu existenciu a všetko čo máme? Môžeme ignorovať skutočnosť, že človek nebol stvorený sám pre seba, ale na to, aby bol užitočný svojmu blížnemu? ...

Človek je určený v prvom rade na to, aby poznával svojho suverénneho Stvoriteľa, ctil Ho, obdivoval a celý sa mu podrobil. Od detstva musí poslúchať tých, ktorí sú mu vekom nadradení, musí v škole počúvať a učiť sa, musí podriaďovať svoj život zákonom, spoločnosti a náboženstvu. Táto nafúkaná rovnosť a sloboda sú preto pre neho, od okamžiku keď sa narodí, len imaginárnymi snami a nezmyselnými slovami.“

Môžeme tu čítať, v skratke, esenciálne určenie katolíckeho konzervativizmu, čiže skutočne katolícku reakciu na Francúzsku revolúciu. Ako sme už uviedli, konzervativizmus je reakciou na ustanovenie sekulárneho novopohanského štátu. Revolúcia sa posunula z polohy protestantskej herézy do roviny radikálne protikresťanskej. Preto je možné hovoriť, pri Francúzskej revolúcii, aj o protestantskom konzervativizme,

keďže aj ten, z pozície heretického avšak kresťanského štátu, odmieta modernú sekulárnu revolúciu. Nemôžeme však hovoriť o protestantskej kontrarevolúcii; to by bolo popretie protestantizmu, ktorý bol sám revolúciou proti Cirkvi.

Z pápežského listu vidíme, že Rím novú revolúciu jasne odhalil, v jej protiprirodzenosti na úrovni základných ľudských skúseností. Bombasticky deklarovaná sloboda v Národnom zhromaždení, sa pod tlakom skúsenosti ľudských dejín mení na prach. Udalosti nasledujúcich rokov, plné teroru a bezuzdného revolučného šialenstva, dali pápežovi za pravdu. V demaskovaní lživosti pojmov ako „sloboda“ a „rovnosť“ je presne vymedzená pozícia katolíckeho konzervativizmu. Preto je smiešne ak sa nazývajú „konzervatívami“ tí, ktorí obhajujú liberalizmus anglosaskej proveniencie, ospevujúci tzv. slobodu a rovnosť. Realita života a dejín odporuje týmto snom a ten kto ich ľuďom predkladá, musí byť nutne blázon alebo podvodník. Skôr to druhé. Pápež jasne odhaľuje aj cieľ tohto podvodu: „zničenie katolíckeho náboženstva“

V ďalšom apoštolskom liste s názvom Caritas, z toho istého roku, pápež útočí konkrétnejšie na tzv. občiansku ústavu kňazstva. Tá predpokladala voľbu biskupov a kňazov občanmi, aj neveriacimi a následné schválenie Národným zhromaždením. Pápež píše:

„Plakali sme v Božej prítomnosti, podelili sme sa o smútok s kardinálmi a vyhlásili verejnú aj súkromnú modlitbu. Potom sme 9. júna 1790 napísali kráľovi Ľudovítovi a opakovane sme ho povzbudzovali k tomu, aby nepotvrdil občiansku ústavu kléru, ktorá by viedla jeho ľud k omylom a rozkolom. ...“

Ľudovít XVI. však nakoniec pod nátlakom dokument podpísal, súc v ohrození života on i jeho rodina, ako sa neskôr dokonale ukázalo. Národné zhromaždenie nariadilo kňazom a biskupom prísahu na túto ústavu, ako podmienku zotrvania vo funkcii. Prísahu však zložilo minimum pastierov a biskupi vydali pastierske listy proti ústave. Nastalo prenasledovanie, vraždenie a teror. Sloboda a rovnosť bez kresťanstva v praxi.

Revolučné hordy sa úbohému pápežovi čoskoro pomstili. Francúzska armáda, na čele s Napoleonom, v roku 1796 vtrhla do Cirkevného štátu a obsadila mestá Ancona a Loreto. O dva roky neskôr obsadil Napoleon Rím a vyhlásil Rímsku republiku. Napoleon žiadal pápežovu rezignáciu, ale ten odmietol a tak bol zatknutý a eskortovaný do francúzskeho mesta Valence, kde o šesť týždňov umrel. Napoleon odmietol pochovať jeho telo v Ríme.

Pius VII.

Pokiaľ koniec Pia VI. predstavuje ukázkový osud konzervatívneho pápeža, tak jeho nástupca Pius VII. je ukázkou, kam až môže zájsť ústupčivosť a aká odmena sa jej nakoniec udelí. Jeho osud je varovaním pre všetkých cirkevných predstaviteľov koketujúcich s moderným svetom, liberalizmom a tzv. pokrokom. Keďže jeho názory nesúvisia s témou konzervativizmu, skôr naopak, venujme sa mu len krátko.

Foto: Pius VII.

Zdroj: wikimedia.com

Ešte ako biskup, v roku 1797, keď francúzske vojská vpadli do severného Talianska, propagoval postoj, že sa treba okupantom podvoliť. V kázňach veriacim tvrdil, že demokracia nie je v rozpore s katolíckou vierou, pričom evidentne musel mať na mysli tú francúzsku, keďže

iná vtedy nebola a ani iná neokupovala jeho diecézu. Opakovane bol ostatnými biskupmi obviňovaný zo zrady a podpory republikánstva.

Pri konkláve, vzhľadom na neúspech troch hlavných kandidátov, rozhodli sa kardináli pre kompromis a zvolili Pia VII. Ako pápež pokračoval v ústupčivosti voči Napoleonovi, rozhodol sa ísť do Paríža dokonca na jeho korunováciu, napriek varovaniam a odhováraniam kardinálov, kde ho Napoleon bezprecedentne urazil a ponížil. Nakoniec Napoleon, stále nespokojný s nedostatočnou poslušnosťou rímskej kúrie, obsadil v roku 1808 znovu Rím a o rok na to celý pápežský štát. Aj napriek tomu ho Pius VII. neexomunikoval explicitne, len odsúdil „lúpežníkov Petrovho dedičstva“. Napoleon ho dal zatknúť a internovať vo Fontainebleau. Tam ho donútil podpísať škandalózne konkordát, v ktorom sa pápež dokonca zriekol pápežského štátu. Len Božia prozreteľnosť zachránila Petrov stolec od ešte väčšej potupy, keď bol spojenými silami Rakúska, Ruska a Pruska porazený Napoleon, v Bitke národov pri Lipsku.

Napoleon je jasnou ukážkou, že Revolúcia neocení žiadne ústupky, ale ide neomylné za cieľom zničenia Cirkvi, práve tak ako je Pius VII. jasnou ukážkou toho, ako nakoniec dopadnú tí, čo sa snažia s Revolúciou vyjednávať a čakajú od nej uznanie za svoju ústupčivosť.

Poučený svojimi skúsenosťami nakoniec vydal v roku 1821 Pius VII encykliku *Ecclesiam a Jesu Christo* pokračujúc tak v tradícii predchádzajúcich pápežov, ktorí odsúdili slobodné murárstvo a revolučné tajné spolky. Encyklika sa zamerala na taliansku odnož lóže, tzv. karbonárov. Znovu opakuje a potvrdzuje odsúdenia svojich predchodcov.

Lev XII.

V osobe Leva XII. nastupuje na pápežský trón konzervatívec silného razenia. Obdobie jeho vlády je dobou čiastočnej reštaurácie starého režimu v Európe, ale zároveň aj opätovnej aktivácie revolučného pohybu. Všadeprítomná záplava liberalizmu donútila Leva XII. k ostrej reakcii, ktorá si pochopiteľne vyslúžila odsúdenie od liberálov minulých aj budúcich, bezbožníkov a bohužiaľ aj katolíkov. Jeho myslenie, spolu s myslením Gregora XVI., je pre moderných katolíkov také neprijateľné a zároveň usvedčujúce ich zo súhlasu s novotami, ktoré Cirkev po stáročia odsudzovala, že ich encykliky radšej ani neuvádzajú, aby nebolo evidentné nakoľko sa odchyľili od pôvodného smeru.

V encyklike *Ubi primum* z roku 1824 pápež jasne odsudzuje náboženský liberalizmus. Píše:

„Kto sa môže pozerat a zároveň neplakať nad divokými a mohutnými konfliktmi, ktoré v našej dobe zúrili a naďalej takmer každý deň zúria proti katolíckemu náboženstvu?“

Avšak zároveň pápež dodáva nádej veriacim v nepremožiteľnosť Cirkvi. A mieri k podstate listu:

„Avšak kam miera moje poznámky? Určitá sekta, ktorá si ako iste viete, nespravodlivo privlastnila meno filozofie, vznieť z popola neporiadky prakticky všetkých bludov. Pod miernym vzhľadom zbožnosti a liberalizmu táto sekta vyjadruje to, čo sa nazýva toleranciou a indiferentizmom. Hlása ich nielen v občianskych záležitostiach, ktoré tu nie sú našim predmetom, ale aj v náboženstve. Hlásajú, že Boh dal každému jednotlivcovi širokú slobodu prijímať, a to prijímať bez nebezpečenstva pre jeho spásu, akékoľvek názory a sekty, ako svoj súkromný úsudok. ...“

V pokračovaní pápež útočí na tzv. biblické spoločnosti a nabáda biskupov aby ochránili veriacich pred týmito bludármi: „Všimli ste si spoločnosti, ktoré sa bežne nazývajú biblickými a smelo sa šíria po celom svete. Odmietajú tradíciu svätých Otcov a porušujú všeobecne uznávané dekréty Tridentského koncilu; pracujú všetkými možnými prostriedkami na tom, aby sa svätá Biblia prekladala alebo skôr nesprávne preložila do bežných jazykov každého národa. Existujú dobré dôvody k obavám, že (ako sa to už v niektorých ich komentároch a v iných ohľadoch prejavilo skresleným výkladom Kristovho evanjelia) vytvoria evanjelium človeka, alebo, čo je ešte horšie, evanjelium diabla! ... Na základe nášho apoštolského úradu vás tiež vyzývame, aby ste vyskúšali všetky prostriedky ako udržať stádo od týchto smrtonosných pastvín. ...“

V tejto encyklike Lev XII. konfrontuje Cirkev s nebezpečenstvom ešte omnoho rafinovanejším ako bol francúzsky revolučný režim, ktorý z umučených katolíkov vytváral martýrov a zasieval tak nové semienka pre rast Cirkvi. Prichádza iný variant sekulárneho štátu – štát liberálny. Ten pracuje pod maskou „miernej zbožnosti a liberalizmu“, ale na tom istom ciele ako revolúcia francúzska, na zničení Cirkvi.

O dva roky neskôr vydáva Lev XII. encykliku Quo gravoria, ktorá pojednáva o tajných spoločnostiach. Nadväzuje tak na encykliku Klementa XII. odsudzujúcu revolučné slobodomurárstvo už pred storočím, spomína Benedikta IV. aj Pia VII. Situácia v roku 1826 je diametrálne odlišná. Kým v roku 1738 sa skazala len tušiť, v roku 1824 sa Cirkev nachádza na bojovom území, medzi rozvalinami. Pápež komentuje situáciu v Európe nasledovne:

„Z toho sa skutočne zdá, že aj po tak dlhom období, keď boli plamene revolúcie uhasené a rozptýlené, po pozoruhodných víťazstvách, oznámených mocnými kniežatami Európy, po ktorých sa očakávalo, že tieto plamene uhasnú, ich ohavné úklady stále neberú koniec. V oblastiach, kde sa už dávno búrili a kde sa zdalo, že sa už ukludnili, vzbudzujú obavy stále nové vzbury a spolčenia, ktoré tieto sekty neustále stroja. ...

Z toho vznikajú tie najbolestivejšie pohromy, ktoré všade trýznivo sužujú Cirkev a ktoré sa nedajú prekonať bez bolesti. Jej sväté dogmy a princípy sú napádané čo najhanebnejšie, Jej dôstojnosť je ponížovaná a mier i šťastie, ktoré má právom vlastniť, nielen že boli rušené ale boli celkom zničené.

Nemôžeme si namýšľať, že všetky tieto zlá a iné, ktoré sme vynechali, by boli pripisované týmto tajným sektám len prostredníctvom omylu. Knihy, ktoré neváhajú písať o náboženstve a štáte boli vydané v ich mene, v nich popierajú vládu, zosmiešňujú kniežatá; navyše opakovane vyhlasujú, že Kristus je buď pohoršlivý alebo hlúpy; že nie je žiaden Boh a učia, že duša človeka umiera spolu s telom: heslá a stanov, ktorými vysvetľujú svoje ciele a obrady, otvorene vyhlasujú tie veci, o ktorých sme sa už zmienili a ktoré sa týkajú zvrhnutia legitímnych vládcov a úplného zničenia Cirkvi, to všetko pochádza od nich. A toto bolo zistené a musí byť považované za isté, že tieto sekty, aj keď pod rôznymi menami, sú spojené medzi sebou ohavnou väzbou špinavých cieľov. ...

Dožadujeme sa s veľkou horlivosťou vašej pomoci, najdrahší synovia v Kristu, naše katolícke kniežatá, ktoré milujeme jedinečnou a skutočne otcovskou láskou. Ďalej vkladáme do pamäti slová, ktoré pápež Lev Veľký, ktorého sme nástupcovia a dedičia v dôstojnosti, aj keď nehodní toho mena, použil v liste cisárovi Levovi : „Musíte bezprostredne uznať, že Vám nebola zverená kráľovská moc len k vládnutiu nad svetom, ale predovšetkým na obranu Cirkvi, takže tým, že potlačíte ohavné zvyky, môžete obhájiť ten poriadok, ktorý je dobrý a obnoviť skutočný mier tam kde bol zničený.“ Navyše k tomu, realita dnešnej doby je taká, že tieto

sekty musia byť potlačené nielen kvôli tomu, že bránite katolíckemu náboženstvu, ale tiež ochraňujete vašu bezpečnosť a chránite ľud, ktorý je pod vašou vládou. V skutočnosti je náboženská otázka, obzvlášť v tejto dobe, tak zviazaná so zdravím spoločnosti, že v žiadnom prípade nemôžu byť od seba oddelené. Pretože tí, ktorí nasledujú tieto sekty, nepredstavujú menšie nebezpečenstvo ani pre náboženstvo ani pre vládu. Napádajú všetko a chcú zničiť všetko. A neváhali by, pokiaľ by to bolo možné zničiť náboženstvo a akúkoľvek kráľovskú moc.“

V tejto encyklike sa potvrdzujú konzervatívne hodnoty Cirkvi: spojenectvo trónu a oltára v boji proti Revolúcii, odmietanie protikresťanských výčinov revolúcie a vedomie spoločenského rozvratu následkom zvrhlých a klamlivých ideí. Za pozornosť stojí zdesené konštatovanie o reinkarnácii revolúcie. Pocit bezpečia a očakávanie obnovy starého poriadku boli neadekvátne. Nastupujúca priemyselná revolúcia a zliberalizované meštianstvo predstavovali živnú pôdu pre rozvrat v štáte aj v Cirkvi.

Gregor XVI.

Za vlády Gregora XVI., pôvodne benediktínskeho opáta starého razenia, revolúcia začína opäť naberať na sile. Vo Francúzsku zvrhla vládu Karola X. a zaviedla liberálny režim Ľudovíta Filipa Orleánskeho, potomka neblaho presláveného Filipa (Egalité) Orleánskeho, kolaboranta s revolúciou v roku 1789. Krátke obdobie „rešaturácie“ sa blíži ku koncu a s ním aj sen o uchovaní „starých čias“.

Cirkev sa musela brániť útokom zo všetkých strán a Gregorov konzervativizmus je dokladom toho, že tento muž nemienil ustúpiť. Jeho činnosť je súvislým bojom s nastupujúcim liberalizmom, sekularizmom a indiferentizmom. Už témy jeho encyklík dávajú tušiť aká bola doba jeho vlády. V prvej encyklike Summo Iugiter Studio z roku 1832 sa musel vyjadriť k miešaným manželstvám, ktoré sa rozmnožili v liberálnych štátoch. V encyklike Cum primum napomenul poľských povstalcov, aby poslúchali zákonitú vrchnosť. V tom istom roku nasledovala najznámejšia a najodsudzovanejšia encyklika, Mirari Vos, ktorá bola explicitne zameraná proti liberalizmu.

Táto encyklika vyvolala u liberálov nevídané pohoršenie. Niet sa čo čudovať, lebo pápež im v nej nadelil takú porciu neriadenej pravdy, že z nej majú po konzumácii dodnes bolesti žalúdka liberáli svetský i cirkevní. Uvedme len zásadné pasáže, nezlučiteľné s predstavou demokracie, liberalizmu a náboženskej ľahostajnosti:

„Z tohto nečistého prameňa ľahostajnosti v náboženstve plynie ono zvrátené a bludné učenie, či dokonca pomnutie všetkých zmyslov, že totiž každému sa má dovoliť a vybojovať sloboda svedomia. Tomuto zhubnému bludu rázi cestu tá úplná a neobmedzená sloboda v myslení, ktorá sa na skazu Cirkvi a štátu preveľmi šíri. ...

Sem patrí aj tá sloboda tlače, hodná všetkého prekliatia a opovrhnutia, aby sa vydávali akékoľvek spisy vo všeobecnosti a túto slobodu sa niektorí opovažujú žiadať a hájiť tak bezostyšne. ...

Pretože ale, ako sme upovedomení, vo vydávaných spisoch sa všeobecne rozširuje aj také učenie na vyvrátenie povinnej vernosti a poddanosti mocnárom a na vyvolanie rozbrojov zo všetkých strán, je treba venovať mimoriadnu pozornosť tomu, aby neboli takou ľstou národy zvedené z pravej cesty. ... Preto Božské a ľudské zákony volajú na súd tých, ktorí jednajú s hanebnými úmyslami, ako by sa dali podnietiť spolčenia a rozbroj, vypovedala sa vernosť kniežatám, áno ako by sa dala zvrhnúť vláda. ...

Foto: Gregor XVI.

Zdroj: wikimedia.com

A práve preto, aby sa taká hanba nestala, kresťania v prvých dobách, aj keď boli kruto prenasledovaní, predsa si dobyli veľké zásluhy u svojich vládarov a blaha ríše a nezradili ich pokiaľ sa to nepriečilo samotnému náboženstvu. ...

Tieto vynikajúce príklady pravej oddanosti kniežatám, aké nutne museli vyplývať z najväčších príkazaní kresťanskej viery, sú práve na hanbu, drzosť a bezbožnosť týchto súčasných ľudí, ktorí dychtiac po roztopašnej slobode, vzdorujú každému rádu, aby pod pláštikom slobody uvrhli ľud pod svoju vládu. ...

Je zrejmé, že z tejto jednoty štátu a Cirkvi, vo všetkých dobách priaznivej a prospešnej, majú strach milovníci nehanebnej slobody.“

Zaiste si ne jeden liberál povzdychne spolu s apoštolmi: „Tvrdá je to reč, ktože to môže počúvať.“ Ale mali by; k prospechu svojmu aj obecnému.

Gregor XVI. správne rozpoznať protirevolučný a konzervatívny charakter Metternichovho režimu v Rakúskom cisárstve a stal sa jeho spojencom. Reštauračnú agendu z doby Viedenského kongresu sa snažil podporovať a uchovať, avšak vôľa štátov, čoraz viac ovládaných krypto-revolučnými politikmi a ústupčivosťou, bola iná. Pomalá liberalizácia a infiltrácia kultúrneho života a vzdelanosti revolučnými ideami, rozvrátila telo Európy zvnútra a revolúcia v roku 1848 zvonku. Tej sa už Gregor XVI. nedožil, skonajúc v jej predvečer roku 1848.

Foto: Pius IX.

Zdroj: wikimedia.com

Týmto rokom sa definitívne končí éra konzervatívnej reštaurácie, nasledujúcej po Napoleonovej porážke. Nádej na návrat starého režimu sa vyparila ako dym. Už nasledujúci pápež Pius IX., začínajúci svoju vládu ako liberál a končiaci ako ultra – konzervatívec, sa len márne snažil zastaviť revolučný príval a skončil na troskách pápežského štátu. Jeho nasledovník, Lev XIII., aj keď vo vieroučných otázkach zásadový a nekompromisný, kapituloval pred faktom republikánskeho a revolučného Francúzska, zabúdajúc, že sa v tomto prípade nejde len o štátnu formu (republikanizmus), ale predovšetkým o protikatolícky režim s jasnou revolučnou genézou a odporučil francúzskym monarchistom a katolíkom zmieriť sa s ním. Táto jeho encyklika z roku 1892 s názvom *Au Milieu des Sollicitudes*, spôsobila veľký zmätok v radoch katolíckych monarchistov, ktorých šance na opätovnú inštaláciu kráľovstva neboli vôbec malé a zrejme definitívne pochovala reálny konzervatívny odpor v rovine štátnej moci. Od konca 19. storočia strácala Cirkev nezadržateľne svoju mocenskú a politickú pozíciu, ako aj schopnosť presadzovať konzervatívne princípy. Snahy pápežov presadzovať v 20. storočí tradičnú katolícku vierouku bývajú často chybné označované ako konzervativizmus. Konzervativizmus je politicko – sociálna forma myslenia reagujúca na prelomovú udalosť Francúzskej revolúcie, tradičná vierouka nemôže byť spútaná a limitovaná týmto vymedzením. Používanie tohto termínu celoplošne v rámci štúdia dejín môžeme považovať za chybné. Vidíme to v podstate na pápežoch, ktorí presadzovali tradičnú vierouku, ako napr. Pius XI., Pius XII., ale v rovine politicko – sociálnej už boli úplne zmierení s post – revolučnou realitou. A hovoriť o konzervativizme u nasledujúcich pápežov, je asi úplne zbytočné.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/cirkev-a-konzervativizmus/>